

**ΝΟΜΙΚΗ ΘΕΣΗ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΑΓΟΡΑΣ
ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΛΑΓΗΕ) ΕΝΑΝΤΙ ΤΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ
(ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ)**

Κωνσταντίνος Δ. Παναγόπουλος
Καθηγητής του Αστικού Δικαίου Στη Νομική Σχολή ΔΠΘ

1. Τέθηκαν υπόψη μου

α) Η από 31-07-2012 «Σύμβαση Πώλησης Ηλεκτρικής Ενέργειας» (εφεξής: «Σύμβαση») μεταξύ του Λειτουργού Αγοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας Α.Ε. (εφεξής: «ΛΑΓΗΕ») και της παραγωγού ηλεκτρικής ενέργειας εταιρίας με την επωνυμία «Σ & Σια Ο.Ε.», νόμιμα εκπροσωπούμενης (εφεξής: «Παραγωγός»). Σημειωτέον ότι όπου στο κείμενο της σύμβασης αναγράφεται ΔΕΣΜΗΕ νοείται ο ΛΑΓΗΕ και ήδη ΔΑΠΕΕΠ¹, ο οποίος αναφέρεται στη σύμβαση ως συμβαλλόμενος και την υπογράφει δια του νόμιμου εκπροσώπου του κάτωθι της εταιρικής σφραγίδας ΛΑΓΗΕ.

β) Η αγωγή ενώπιον του Ειρηνοδικείου Αθηνών της εταιρίας με την επωνυμία «Ε. Ε.Ε.», η οποία διαδέχθηκε την ως άνω εταιρεία στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του Παραγωγού κατά του ΛΑΓΗΕ.

γ) Η εκδοθείσα επί της ανωτέρω αγωγής οριστική απόφαση του Ειρηνοδικείου Αθηνών.

δ) Η έφεση κατά της ανωτέρω αποφάσεως.

2. Ιστορικό

Η ανωτέρω αγωγή, όπως και άλλες όμοιες παραγωγών ηλεκτρικής ενέργειας κατά του ΛΑΓΗΕ (νυν ΔΑΠΕΕΠ), αφορά την άρνηση αυτού να καταβάλει τόκους υπερημερίας λόγω καθυστέρησης στην εξόφληση τιμολογίων της ενάγουσας εταιρίας για την «πώληση» ηλεκτρικής ενέργειας

¹ Με το άρθρο 99 ν. 4001/2011 ο «Διαχειριστής Ελληνικού Συστήματος Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας ΑΕ» (ΔΕΣΜΗΕ) μετονομάστηκε «ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΣ ΑΓΟΡΑΣ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΑΕ» (ΛΑΓΗΕ), ενώ με το άρθρο 118 παρ. 1 του ν. 4001/2011, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 98 παρ. 5 του ν. 4512/2018, ο τελευταίος μετονομάστηκε «ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ ΑΠΕ & Εγγυήσεων Προέλευσης» (ΔΑΠΕΕΠ).

που παρήγε και διοχέτευσε στο σύστημα η οποία απορροφήθηκε από προμηθευτές ηλεκτρικής ενέργειας προς διάθεση προς τους πελάτες τους.

3. Ερώτημα

Εν όψει αυτών ζητήθηκε η επιστημονική μου άποψη, αν κατά τη Σύμβαση και τη νομοθεσία της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας ο ΛΑΓΗΕ έχει ιδίαν υποχρέωση να του καταβάλει το τίμημα για την ενέργεια που παράγει και διοχετεύει στο Σύστημα σε εκτέλεση της Σύμβασης και, συνακόλουθα, αν οφείλει ο ΛΑΓΗΕ τόκους υπερημερίας και υπό ποιες προϋποθέσεις από την καθυστερημένη εξόφληση σχετικών τιμολογίων του Παραγωγού.

4. Επισημάνσεις

Λυδία λίθο για την απάντηση του ερωτήματος αυτού, η οποία διέρχεται από την ορθή κατανόηση της έννομης σχέσεως που συνδέει συμβατικά ή και *ex lege* τον ΛΑΓΗΕ με έκαστο Παραγωγό, συνιστά η δέουσα ερμηνεία της Σύμβασης και της νομοθεσίας που διέπει την αγορά ηλεκτρικής ενέργειας. Για την ανίχνευση λοιπόν της νομικής θέσης και ειδικότερα της αστικής ευθύνης του ΛΑΓΗΕ έναντι του Παραγωγού, κρίνεται σκόπιμο, προς θεμελίωση και ευχερέστερη κατανόηση της απαντήσεως, να προηγηθούν οι ακόλουθες επισημάνσεις:

4.1. *Επισήμανση πρώτη – Η συμβατική σχέση*

α. Το άρθρο πρώτο της Σύμβασης προβλέπει ότι ο ΛΑΓΗΕ αναλαμβάνει την υποχρέωση «*να αγοράζει*» από την Παραγωγό ηλεκτρική ενέργεια.

β. Το άρθρο πέμπτο στην πρώτη του παράγραφο αναφέρεται στην έναρξη «*καταβολής εκ μέρους του ΛΑΓΗΕ του τιμήματος πώλησης ηλεκτρικής ενέργειας*», στη δεύτερη δε παράγραφο αυτού γίνεται λόγος για «*το τίμημα για την ενέργεια που απορρόφησε ο ΛΑΓΗΕ*» το οποίο «*καταβάλλεται στον Παραγωγό*».

γ. Στο άρθρο έβδομο αναγράφεται ότι «ο Παραγωγός ... δικαιούται να λαμβάνει το **τίμημα** που αντιστοιχεί στο σύνολο της καθαρής παραγωγής ενέργειας που παραδίδει».

δ. Το άρθρο όγδοο προβλέπει στην πρώτη παράγραφο ότι «η **επιπλέον απορροφούμενη από τον Παραγωγό άεργος ενέργεια θα χρεώνεται από το ΛΑΓΗΕ στον Παραγωγό**», στη δεύτερη δε παράγραφο ότι η άεργος «**ενέργεια περιέρχεται στο ΛΑΓΗΕ**».

ε. Στο άρθρο δωδέκατο γίνεται λόγος στην πρώτη του παράγραφο για «**το τίμημα που ο ΛΑΓΗΕ πρέπει να καταβάλει στον Παραγωγό**», του οποίου μάλιστα «ο **υπολογισμός ... γίνεται από το ΛΑΓΗΕ**», το δε **τιμολόγιο του Παραγωγού «αποστέλλεται στο ΛΑΓΗΕ για εξόφληση και είναι πληρωτέο μέσα σε 20 ημέρες από την κατάθεσή του στο ΛΑΓΗΕ**» και μάλιστα «**ακόμη και αν υπάρχουν αντιρρήσεις ή επιφυλάξεις**» του ΛΑΓΗΕ, όπως ορίζει η δεύτερη παράγραφος αυτού του άρθρου, ενώ σε περίπτωση καθυστέρησης εξοφλήσεως του τιμολογίου «ο **ΛΑΓΗΕ οφείλει να πληρώσει στον Παραγωγό και τόκο υπερημερίας ... χωρίς άλλη ειδοποίηση**» κατά την τρίτη παράγραφο.

στ. Κατά το άρθρο δέκατο όγδοο «**δεν επιτρέπεται η από τον Παραγωγό εκχώρηση και μεταβίβαση δικαιωμάτων χωρίς την προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του ΛΑΓΗΕ**» .

ζ. Τέλος, στο άρθρο δέκατο ένατο αναγράφεται ότι, «**το τίμημα ... δεν περιλαμβάνει ΦΠΑ**» που θα αναγράφεται στο τιμολόγιο ξεχωριστά και «**θα πληρώνεται από το ΛΑΓΗΕ**».

4.2. *Επισήμανση δεύτερη – Η νομοθετική ρύθμιση*

α. Το νομικό καθεστώς του ΛΑΓΗΕ και τις συναλλακτικές σχέσεις του με τους λοιπούς φορείς της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας (παραγωγούς, προμηθευτές) κατά το κρίσιμο για τον εδώ προβληματισμό διάστημα διέπει η ρύθμιση (στην αρχική του μορφή)² του άρθρου 118 ν. 4001/2011³ και του κατ'

² Και μετά τις τροποποιήσεις που επήλθαν (με το ν. 4512/2018) σ' αυτό το νόμο αναφορικά με την εισφορά των δραστηριοτήτων του ΛΑΓΗΕ στο Χρηματιστήριο Ενέργειας, με ειδική νομοθετική πρόβλεψη (άρθρο 96 ν. 4512/2018, νέο άρθρο 117 Β παρ. 5 στοιχ. δ' & ε' του ν. 4001/2011) αυτός δεν απαλλάσσεται από οποιαδήποτε υποχρέωση έναντι οποιουδήποτε, η οποία προέκυψε από τις

εξουσιοδότηση αυτού (άρθρο 120.3) θεσπισθέντος Κώδικα Συναλλαγών (εφεξής, ΚωδΣυν) με τους οποίους ο νομοθέτης υιοθέτησε μοντέλο οργάνωσης της χονδρεμπορικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας όπου **παραγωγοί και προμηθευτές δεν συνάπτουν μεταξύ τους διμερείς συμβάσεις** για τη (φυσική) διάθεση της παραγόμενης ενέργειας, αλλά αυτή διενεργείται υποχρεωτικά μέσω ενός μηχανισμού καλούμενου Ημερήσιος Ενεργειακός Προγραμματισμός⁴ (εφεξής ΗΕΠ).

Για να μετάσχουν λοιπόν στην αγορά της υποχρεωτικής κοινοπραξίας του ΗΕΠ οι συμβατικοί παραγωγοί και οι εκπρόσωποι φορτίου (προμηθευτές, έμποροι κλπ) πρέπει να έχουν συνάψει με τον ΛΑΓΗΕ τη λεγόμενη *σύμβαση συναλλαγών ΗΕΠ* που καταρτίζεται δια της απλής εγγραφής των ενδιαφερομένων στο προβλεπόμενο οικείο Μητρώο Συμμετεχόντων (ΚωδΣυν άρθρο 1 παρ. 2) και η οποία δεν πρέπει να συγχέεται με τις επί μέρους **συμβάσεις (πώλησης) μεταξύ ΛΑΓΗΕ και Παραγωγών** ηλεκτρικής ενέργειας

δραστηριότητες του εισφερόμενου κλάδου μέχρι την ολοκλήρωση της απόσχισης, ενώ συνεχίζει και τις σχετικές εκκρεμείς δίκες.

³ Το άρθρο 118 ν. 4001/2011 ορίζει (στην αρχική του μορφή) τα εξής:

«1. Ο Λειτουργός της Αγοράς εφαρμόζει τους κανόνες για τη λειτουργία της Αγοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου και των κατ' εξουσιοδότηση αυτού εκδιδόμενων πράξεων και ιδίως τον Ημερήσιο Ενεργειακό Προγραμματισμό όπως αυτός καθορίζεται στην παράγραφο 2.

2. Στο πλαίσιο του παραπάνω σκοπού του, ο Λειτουργός της Αγοράς ασκεί, ιδίως, τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

(α) Διενεργεί τον Ημερήσιο Ενεργειακό Προγραμματισμό, ως εξής:

(αα) Προγραμματίζει τις εγχύσεις ηλεκτρικής ενέργειας στο ΕΣΜΗΕ, καθώς και τις απορροφήσεις ηλεκτρικής ενέργειας σε αυτό, κατά τα προβλεπόμενα στον Κώδικα Συναλλαγών Ηλεκτρικής Ενέργειας.

(ββ) Υπολογίζει την Οριακή Τιμή Σουτήματος.

(γγ) Εκκαθαρίζει τις συναλλαγές στο πλαίσιο του Ημερήσιου Ενεργειακού Προγραμματισμού» ...

(θ) Συνάπτει **συμβάσεις πώλησης** ηλεκτρικής ενέργειας κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 12 του ν. 3468/2006 που παράγονται από εγκαταστάσεις ΑΠΕ ή ΣΗΘΥΑ, εφόσον οι εγκαταστάσεις παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας συνδέονται στο Σύστημα είτε απευθείας είτε μέσω του Δικτύου, και **καταβάλλει τις πληρωμές που προβλέπονται στις συμβάσεις αυτές. Τα ποσά που καταβάλλονται** στους αντισυμβαλλόμενους **ανακτώνται** κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 143.

(ι) **Διενεργεί τη διευθέτηση των χρηματικών συναλλαγών** στο πλαίσιο του Ημερήσιου Ενεργειακού Προγραμματισμού.... Για τη διενέργεια της διευθέτησης των χρηματικών συναλλαγών, ο Λειτουργός της Αγοράς δύναται:

(αα) ...

(ββ) Να **αναθέτει σε τρίτους**, μετά από σύμφωνη γνώμη της ΡΑΕ, την ως άνω διευθέτηση, ιδίως αναφορικά με τη διαχείριση και εκκαθάριση χρηματικών συναλλαγών και τη **διαχείριση του πιστωτικού και συναλλακτικού κινδύνου**, στο πλαίσιο της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας».

Το δε άρθρο 143 ορίζει:

«1. Η ΛΑΓΗΕ ΑΕ και η ΔΕΔΔΗΕ ΑΕ **ανακτούν πλήρως τα ποσά που καταβάλλουν** στους αντισυμβαλλόμενους κατά τις διατάξεις της περίπτωσης θ' της παραγράφου 2 του άρθρου 118 και της περίπτωσης η' της παραγράφου 2 του άρθρου 129 αντίστοιχα, μέσω του ειδικού διαχειριστικού Λογαριασμού, όπως αυτός δημιουργήθηκε σύμφωνα με το άρθρο 40 του ν. 2773/1999, τον οποίο διαχειρίζεται η ΛΑΓΗΕ ΑΕ».

⁴ Σχετικώς και για όσα ακολουθούν, βλ. Δ. Λιάπη, Ηλεκτρική ενέργεια και το δικαίο των συμβάσεων, 2018 παρ. 5 σελ. 102 επ. αρ. 13 επ. και σελ. 307 επ. αρ. 73 επ.

από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (εφεξής: Α.Π.Ε) που αφορά η εδώ πρώτη επισήμανση ή μεταξύ ΛΑΓΗΕ και Προμηθευτών.

Με βάση τη σύμβαση συναλλαγών ΗΕΠ και τη συμμετοχή των εμπλεκόμενων σ' αυτόν και με βάση τις συμβάσεις πώλησης των Παραγωγών Α.Π.Ε, δημιουργείται μια «δεξαμενή» ενέργειας όπου όλοι οι παραγωγοί διοχετεύουν την παραγόμενη από αυτούς ενέργεια (οι συμβατικοί παραγωγοί με την υποβολή προσφοράς έγχυσης ενέργειας και οι παραγωγοί Α.Π.Ε. κατά προτεραιότητα) και από την οποία απορροφάται από όλους τους προμηθευτές για τους πελάτες τους (με την υποβολή δηλώσεων φορτίου για την επόμενη ημέρα). Κατ' αυτό τον τρόπο **οι συναλλαγές διεξάγονται υπό συνθήκες ανωνυμίας και έλλειψης διμερών συμβατικών σχέσεων μεταξύ παραγωγών - προμηθευτών, δηλαδή την ενέργεια την οποία έκαστος παραγωγός διοχετεύει στο δίκτυο δεν (μπορεί να) γνωρίζει ποιος προμηθευτής την απορροφά για τους πελάτες του.** Αυτή η ιδιορρυθμία αφενός δικαιολογεί την ύπαρξη ενός **κεντρικού αντισυμβαλλομένου** (που συμβάλλεται, κατά ζεύγμα, με τους Παραγωγούς⁵ και τους Προμηθευτές) και αφετέρου γεννά την **ανάγκη ανάθεσης σε κάποιον της οικονομικής διευθέτησης των πραγματοποιούμενων συναλλαγών**, η οποία αφεύκτως συνέχεια άρρηκτα και με το ζήτημα του εντεύθεν συναλλακτικού και πιστωτικού **κινδύνου** από τις συναλλαγές αυτές⁶.

Αυτό το διπλό χρηματοοικονομικό και νομικό ρόλο (πέραν της τεχνικοοργανωτικής λειτουργίας του ΗΕΠ) **επιφύλαξε ο ενεργειακός νομοθέτης στον ΛΑΓΗΕ.** Η σύμβαση συναλλαγών ΗΕΠ **προσπορίζει στον ΛΑΓΗΕ τη νομική θέση του ex lege αποκλειστικού εκκαθαριστή** της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και του **κεντρικού αντισυμβαλλομένου**, ώστε αυτός **συνάπτει κατά ζεύγμα, όπως προαναφέρθηκε, συμβάσεις με τους παραγωγούς και τους προμηθευτές, πραγματοποιεί τις οφειλόμενες προς**

⁵ Για την περίπτωση των παραγωγών Α.Π.Ε., με συμβάσεις πώλησης ηλεκτρικής ενέργειας, όπως αυτή που εξετάζεται εν προκειμένω.

⁶ Εδώ ακριβώς αναφαιίνεται η σπουδαιότητα και στο πεδίο των συναλλαγών ηλεκτρικής ενέργειας του μηχανισμού που έχει επικρατήσει διεθνώς να καλείται clearing και προσεγγίζεται ως **λειτουργία οικονομικής εκπλήρωσης συναλλαγών με ανάληψη του κινδύνου της αφερεγγυότητας του αντισυμβαλλομένου.** (Σχετικώς, Δ. Λιάπης, Ηλεκτρική ενέργεια και το δικαίο των συμβάσεων, 2018 παρ. 9 σελ. 213, σελ. 212 - 213 αρ. 13 - 14).

τους πρώτους πληρωμές και εισπράττει από τους δεύτερους το τίμημα, βαρύνεται δε γενικά με τις υποχρεώσεις της εκκαθάρισης και της συνολικής διευθέτησης των χρηματικών συναλλαγών στο πλαίσιο του ΗΕΠ.

Ειδικά δε όσον αφορά τους παραγωγούς Α.Π.Ε., ο ΛΑΓΗΕ συνάπτει μαζί τους συμβάσεις πώλησης, το περιεχόμενο των οποίων έχει τυποποιηθεί με υπουργική απόφαση (ΑΥ/Φ1/ΟΙΚ 17149 ΦΕΚ Β 1497/6-9-2010) εις εκτέλεση σχετικής νομοθετικής εξουσιοδότησης (άρθρο 12. 3 ν. 3468/2006).

Συνιστούν δε αυτές οι **κατά ζεύγμα** συμβάσεις ΛΑΓΗΕ - Πωλητών και ΛΑΓΗΕ - Προμηθευτών γνήσιες **συμβάσεις πώλησεως** κατά τα άρθρα 513 επ. ΑΚ με τη μόνη ιδιαιτερότητα ότι στις μεν πρώτες το πωληθέν (ηλεκτρική ενέργεια) **παραδίδεται σε τρίτον** (τους προμηθευτές) κατά το άρθρο 417 ΑΚ, ενώ στις δεύτερες **από τρίτον** (τους παραγωγούς) κατά το άρθρο 317 ΑΚ, **όπως εξηγείται κατωτέρω (5β).**

β. Κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 120.3 ν. 4001/2001⁷ καταρτίστηκε Κώδικας Συναλλαγών Ηλεκτρικής Ενέργειας που μεταξύ άλλων προβλέπει στο άρθρο 60 παρ. 6 ότι **τα τιμολόγια του Παραγωγού εξοφλούνται από τον ΛΑΓΗΕ μέσα στην προβλεπόμενη σύντομη προθεσμία (των 20 ημερών από την υποβολή τους) και μάλιστα ανεξαρτήτως τυχόν αντιρρήσεων ή επιφυλάξεων**⁸. Η ανάγκη ταχείας εκκαθάρισης των πληρωμών για την πάραυτα είσπραξη από τους παραγωγούς των οφειλόμενων σε αυτούς ποσών εξηγείται στην αμέσως επόμενη παράγραφο, η δε σημασία της στην ερμηνεία της κρίσιμης νομοθετικής και συμβατικής ρύθμισης επισημαίνεται κατωτέρω, υπό 4.3ε.

γ. Με το νόμο 4001/2011 ενσωματώθηκε στο εσωτερικό δίκαιο της χώρας μας η Οδηγία 2009/72 της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Προοίμιο της οποίας μεταξύ άλλων αναφέρεται, με τη σκέψη 39, στη λεγόμενη «*ελλείπουσα ρευστότητα*» (missing money problem). Με τον όρο αυτό αποδίδεται η εξής κατάσταση: **Οι επιχειρήσεις που επενδύουν ιδιαιτέρως υψηλά κεφάλαια**

⁷ Άρθρο 120.3 ν. 4001/2011: «Με τον Κώδικα Συναλλαγών Ηλεκτρικής Ενέργειας ρυθμίζονται ιδίως: ... (γ) *Ο τρόπος, η διαδικασία και οι όροι ... διευθέτησης από τον Λειτουργό της Αγοράς των πληρωμών για τις προγραμματισμένες εγχύσεις ηλεκτρικής ενέργειας ...*».

⁸ Βλ. για το άρθρο 60.6 του Κώδικα Συναλλαγών Ηλεκτρικής Ενέργειας ανωτέρω 4.2β και για τον σχετικό *συμβατικό* όρο ανωτέρω 4.1ε.

στον τομέα της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας χρειάζονται την εμπιστοσύνη ότι τα έσοδά τους από την αγορά ενέργειας θα πρέπει να καλύπτουν τις επενδύσεις και τα πάσης φύσεως λειτουργικά έξοδά τους. Αν λοιπόν τα έσοδα δεν επαρκούν για τους σκοπούς αυτούς, τότε αναφύεται το πρόβλημα της «ελλείπουσας ρευστότητας» που θεωρείται από την Οδηγία βλαπτική για μια απελευθερωμένη αγορά ενέργειας, διότι προκαλεί ένα σοβαρό αντικίνητρο στην είσοδο ή και παραμονή επιχειρήσεων στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας⁹.

Προς αποτροπή τέτοιας καταστάσεως (ελλείπουσας ρευστότητας), σε εναρμόνιση με την σκέψη 39 της Οδηγίας, αποβλέπει λοιπόν αναμφίβολα τόσο η νομοθετική, όσο και η συμβατική πρόβλεψη¹⁰ (σε συνδ. και με τον κυρωτικό της Οδηγίας νόμο)¹¹, ότι η πληρωμή του Παραγωγού γίνεται εντός συντομότητας προθεσμίας δίχως να απαιτείται όχληση («χωρίς άλλη ειδοποίηση») και ανεξάρτητα από τυχόν αντιρρήσεις ή επιφυλάξεις του ΛΑΓΗΕ.

4.3 .Επισημάνση τρίτη – Ερμηνεία, εν γένει, των συμβάσεων και των κανόνων δικαίου

α. Προς εξακρίβωση του αληθούς νοήματος τόσο των κανόνων δικαίου όσο και των δικαιοπραξιών, συμπεριλαμβανομένων των τυποποιημένων και αναγκαστικών συμβάσεων (που κυρίως ενδιαφέρουν εδώ)¹² ή που κυρώθηκαν με νόμο, η ερμηνεία διενεργείται με τις ίδιες μεθόδους¹³ διέπεται από τους

⁹ Σχετικώς, Δ. Λιάπη, Ηλεκτρική ενέργεια και το δικαίο των συμβάσεων, 2018 σελ. 95 αρ. 26, 210 αρ. 6, 292 αρ. 23.

¹⁰ Βλ. ανωτέρω 4.1ε.

¹¹ Βλ. ανωτέρω, στη σημ. 3 (στοιχείο θ') και στη σημ. 8.

¹² Για τον αναγκαστικό χαρακτήρα και την τυποποίηση σε μεγάλο βαθμό των συμβάσεων στις συναλλαγές ηλεκτρικής ενέργειας γενικά, ειδικότερα δε του ΛΑΓΗΕ με τους παραγωγούς και τους προμηθευτές, βλ. Δ. Λιάπη, Ηλεκτρική ενέργεια και το δικαίο των συμβάσεων, 2018 παρ. 10 Π σελ. 259 επ. και 308 αρ. 77. Ότι η αναγκαστική σύμβαση εξακολουθεί να έχει συμβατικό χαρακτήρα με αποτέλεσμα να κρίνεται (και) κατά το δικαίο των συμβάσεων, βλ. γενικώς μεν ήδη Λιτζερόπουλο, Στοιχεία ενοχικού δικαίου, 1968 παρ. 173 Β και τώρα Δ. Λιάπη, Ηλεκτρική ενέργεια και το δικαίο των συμβάσεων 2018 παρ. 10 Π σελ. 254, ειδικώς δε για τις συμβάσεις ηλεκτρικής ενέργειας, σελ. 283 αρ. 108.

¹³ Για την ομοιότητα της ερμηνείας κανόνων δικαίου και δικαιοπραξιών βλ. Μεντή, σε Απ. Γεωργιάδη ΣΕΑΚ τ. Ι 2010 άρθρο 200 σελ. 370-371 αρ. 2 & 3α και Σταθόπουλο, σε Γεωργιάδη / Σταθόπουλο, ΕρμΑΚ 2^η έκδ. 2016 τ. 1 Β, άρθρα 173 & 200 σελ. 851 αρ. 71 και σελ. 852 αρ. 73 με πλήθος παραπομπές στην εκεί σημ. 117: «Η ερμηνεία νόμων και εν γένει κανόνων δικαίου είναι αυτονόητο ότι έχει ομοιότητες με την ερμηνεία δηλώσεως βουλήσεως, αφού και στις δύο περιπτώσεις πρόκειται για την αναζήτηση και διαπίστωση του νοήματος ενός νομικού κειμένου με δεσμευτική ισχύ. Και εκεί και εδώ σημασία έχει τόσο το γράμμα του κειμένου (γραμματική ερμηνεία), όσο και (κυρίως) το πνεύμα (λογική, συστηματική ερμηνεία), ο επιδιωκόμενος σκοπός (τελεολογική ερμηνεία) οι παραστάσεις του συντάκτη του κειμένου

ιδίους ερμηνευτικούς κανόνες¹⁴ και έχει πάντα ως αφετηρία τη γλωσσική διατύπωση¹⁵, δηλαδή «το γράμμα» του ερμηνευόμενου κειμένου (μέθοδος της γραμματικής ερμηνείας)¹⁶, η οποία ενίοτε είναι και αρκετή αν εξ αυτής προκύπτει σαφήνεια και πληρότητα του νοήματος, δίχως αντιφάσεις. Μόνο δηλαδή αν διαπιστωθούν ασάφειες, ελλείψεις ή αντιφάσεις στη διατύπωση του κειμένου που καθιστούν αδύνατη τη συναγωγή ασφαλούς ερμηνευτικού πορίσματος διέρχεται η ερμηνεία τα επόμενα¹⁷ στάδια (μέθοδοι της ιστορικής, λογικής και τελολογικής ερμηνείας), όπου επιχειρείται είτε διεύρυνση του εννοιολογικού πλάτους των σημαινομένων από τις λέξεις αν ο νομοθέτης εκφράστηκε στενότερα του δέοντος (διασταλτική ερμηνεία) είτε περιστολή του, αν αυτός εκφράστηκε ευρύτερα (συσταλτική ερμηνεία) ή αναζητείται η βούλησή του με αναδρομή στην αιτιολογική έκθεση του νόμου, στα πρακτικά της Βουλής κλπ (ιστορική ερμηνεία) ή συσχετίζεται η κρίσιμη διάταξη με άλλες που εντάσσονται στο ίδιο κανονιστικό υποσύστημα (συστηματική ερμηνεία) ή εναρμονίζεται με τον επιδιωκόμενο σκοπό (τελολογική ερμηνεία). Σε περιπτώσεις δε αθέλητου νομοθετικού κενού, όπου η απουσία ρύθμισης αποκλείει εξ αντικειμένου την ερμηνεία (δεν υφίσταται κείμενο για να ερμηνευτεί), χωρεί η λεγόμενη αναλογία δια της εφαρμογής και στην αρρυθμιστή περίπτωση των κανόνων που διέπουν περίπτωση όμοια με αυτήν.

β. Πάντως, κατά την κρατούσα και ορθή γνώμη, **το «γράμμα» (της δικαιοπραξίας ή του κανόνα δικαίου) εκτός από αφετηρία της ερμηνείας αποτελεί και το όριο αυτής, υπό την έννοια ότι η ερμηνεία δεν πρέπει να**

και η προεργασία της σύνταξης (ιστορική ερμηνεία). Οι λύσεις σε περίπτωση διάστασης γράμματος και πνεύματος (π.χ. διασταλτική, συσταλτική ερμηνεία) καθώς και τα ερμηνευτικά επιχειρήματα (π.χ. το επιχείρημα *a fortiori*) είναι επίσης κοινά».

¹⁴ Για τους άγραφους ερμηνευτικούς κανόνες βλ. παρακάτω, υπό το στοιχείο ε.

¹⁵ Ενδεικτικά Μεντής, σε Απ. Γεωργιάδη ΣΕΑΚ τ. Ι 2010 άρθρο 200 σελ. 371: «Η γραμματική ερμηνεία είναι το πρώτο βήμα».

¹⁶ Από πλευράς ορολογίας δεν παρατηρείται μεν ομοιογένεια, καθώς άλλοι κάνουν λόγο για μεθόδους ερμηνείας, άλλοι για ερμηνευτικά κριτήρια και άλλοι για βαθμίδες μιας ενιαίας μεθόδου, σημασία όμως έχει πως όλοι συγκλίνουν στην παραδοχή ότι τότε μόνο γίνεται μετάβαση σε επόμενο στάδιο, αν το προηγούμενο (αρχής γενομένης από τη γραμματική ερμηνεία) δεν κατέληξε σε ερμηνευτικό πόρισμα. Βλ. σχετικώς τη συνέχεια στο κείμενο και τις σημειώσεις 4 & 6.

¹⁷ Σταθόπουλος, σε Γεωργιάδη / Σταθόπουλου, ΕρμΑΚ 2^η έκδ. 2016 τ. Ι Β, άρθρα 173 & 200 σελ. 854 αρ. 80 : «Η μέθοδος ερμηνείας ... ακολουθεί διαδοχικά τρεις βαθμίδες. Στην κάθε επόμενη βαθμίδα προχωρούμε μόνο αν η προηγούμενη δεν έχει καταλήξει σε ερμηνευτικό πόρισμα». Ομοίως Λιτζερόπουλος, τα άρθρα 173 & 200 ΑΚ, σε Τιμητικό Τόμο Αρείου Πάγου σημ. 41 in finem).

ξεπερνά το δυνατό με βάση τη διατύπωση του κειμένου νόημά του¹⁸. Συνεπώς, εκτός από σημείο εκκίνησης του ερμηνευτή το γράμμα σκιαγραφεί και το φάσμα των ερμηνευτικών δυνατοτήτων. Οτιδήποτε εκφεύγει αυτού του πλαισίου **παύει να αποτελεί ερμηνεία και μεταπίπτει σε (κατ' αρχήν ανεπίτρεπτη) διάπλαση - διόρθωση της δικαιοπραξίας ή του κανόνα δικαίου**. Τυχόν «ερμηνεία», συνεπώς, που καταλήγει σε νόημα αντίθετο από το σημανόμενο δια των λέξεων (contra legem ή διορθωτική ερμηνεία) είναι κατ' αρχήν ανεπίτρεπτη¹⁹.

Η υπόδειξη λοιπόν στο άρθρο 173 ΑΚ, να επιχειρείται η ερμηνεία «χωρίς προσήλωση στις λέξεις» δεν σημαίνει ασφαλώς ότι μπορεί αυτές να αγνοηθούν εντελώς ή να παραποιηθούν. Σημαίνει, απλά, το μάλλον αυτονόητο²⁰ ότι δεν εξαντλείται η ερμηνευτική προσπάθεια στην γραμματική

¹⁸ Βλ. ενδεικτικά Φ. Δωρή, Εισαγωγή στο αστικό δίκαιο τ. Α 1991 σελ. 167: «*Η ερμηνεία θα πρέπει να κινείται μέσα στο, ευρύ έστω, πάντως υπαρκτό πλαίσιο του πολυσήμαντου γράμματος του κανόνα δικαίου. Δεν θα πρέπει να ξεπερνά το δυνατό, με βάση το γράμμα του, νόημα του κανόνα δικαίου*». Για όσα ακολουθούν εδώ στο κείμενο, βλ. Β. Περάκη, σε Κ. Παναγόπουλο, Εισαγωγή στο αστικό δίκαιο - Γενικές αρχές Ι 2016 σελ. 55.

¹⁹ Για το ότι στους κανόνες δικαίου η διορθωτική ή contra legem ερμηνεία κατ' αρχήν απαγορεύεται και μόνον κατ' εξαίρεση μπορεί σε ακραίες περιπτώσεις να καταφύγει σ' αυτήν ο ερμηνευτής-εφαρμοστής του δικαίου, βλ. ενδεικτικά, Απ. Γεωργιάδη, Γενικές αρχές αστικού δικαίου 4^η έκδοση 2012 σελ. 77 παρ. IV₂ αριθ. 40-41 με περαιτέρω παραπομπές και Σπυριδάκης, π. σελ. 71. Αυστηρότερος ο Κ. Τσάτσος, Το πρόβλημα της ερμηνείας του δικαίου 1978 2^η εκδ. σελ. 170-171, που υποστηρίζει ότι «*το ενδεχόμενο της διορθωτικής και contra legem ερμηνείας αποκλείεται*». Επί ερμηνείας των συμβάσεων βλ. Σταθόπουλο, σε Γεωργιάδη / Σταθόπουλο, ΕρμΑΚ 2^η έκδ. 2016 τ. 1 Β, άρθρα 173 & 200 σελ. 889 αρ. 201: «*η ερμηνεία δεν πρέπει να φτάσει σε διεύρυνση ή μεταβολή του συμβατικού αντικειμένου αν η μεταβολή θα αποκτούσε τέτοιες διαστάσεις ώστε ουσιαστικά θα επρόκειτο για νέα συμφωνία*» και τον ίδιο, π. σελ. 839 αρ. 30: «*σκοπός του ερμηνευτή είναι να ερμηνεύσει τη δήλωση βουλήσεως και όχι να μεταβάλει τη φύση και τη σύμφωνη με το δίκαιο καθορισμένη σημασία και αποστολή της*». Ομοίως Δωρή, π. (στη σημ. 7) και Μεντής, σε Απ. Γεωργιάδη ΣΕΑΚ τ. Ι 2010 άρθρο 200 αρ. 53-54. σελ. 383-384: «*ερμηνευτική προσέγγιση της βούλησης δεν σημαίνει επ' ουδενί διόρθωσή της με βάση αξιολογήσεις του ερμηνευτή ... η ερμηνεία δεν φθάνει ως το σημείο να υποκαταστήσει συμφωνία εκεί που αυτή δεν υφίσταται, ιδίως μάλιστα όταν από την ύπαρξη μιας τέτοιας συμφωνίας αντλούνται σοβαρές συνέπειες για τους συμβαλλόμενους*» και ο ίδιος, π. σελ. 382 αρ. 43: «*Αποστολή της ερμηνείας δεν είναι να βρίσκει απίθανες ερμηνευτικές εκδοχές, ώστε να επιλέγεται η ευμενέστερη για τον αντισυμβαλλόμενο. Η ερμηνεία έχει τα όριά της, από τα οποία και πέρα ξεκινά ο έλεγχος του περιεχομένου*».

²⁰ Η πρόβλεψη αυτή του άρθρου 173 ΑΚ αναφορικά με τις δικαιοπραξίες θα μπορούσε να απουσιάζει, όπως συμβαίνει αναφορικά με τους κανόνες δικαίου, όπου η έλλειψη ανάλογης πρόβλεψης δεν επηρεάζει βέβαια την ανάγκη ερμηνείας τους δίχως προσήλωση στη γλωσσική τους διατύπωση (αλλά, ταυτόχρονα, και δίχως πλήρη υπέρβαση αυτής σε βαθμό που να την αναιρεί). Ότι και δίχως την πρόβλεψη της διατάξεως 173 ΑΚ το νόημα και ο σκοπός της ερμηνείας θα οδηγούσαν σε αναζήτηση της αληθινής βούλησης χωρίς προσήλωση στις λέξεις επισημαίνει και ο Σταθόπουλος, σε Γεωργιάδη / Σταθόπουλο, ΕρμΑΚ 2^η έκδ. 2016 τ. 1 Β, άρθρα 173 & 200 σελ. 831 αρ. 7.

ερμηνεία, αλλά διέρχεται και τα λοιπά στάδια, όταν η «προσήλωση» στις λέξεις (μόνο στη γραμματική ερμηνεία δηλαδή) θα άφηνε στον εφαρμοστή του δικαίου απορίες ή αμφιβολία ως προς το ακριβές νόημά τους. Αν, από το άλλο μέρος, το «γράμμα» δεν ετίθετο και ως όριο της ερμηνευτικής δράσης, ο ερμηνευτής - εφαρμοστής του δικαίου (δικαστής) θα ήταν παντοδύναμος εις βάρος τόσο του νομοθέτη²¹ κατά παράβαση της θεμελιώδους συνταγματικής αρχής της διακρίσεως των εξουσιών, όσο και εις βάρος της επίσης συνταγματικά κατοχυρωμένης (Σ 5 σε συνδ. με ΑΚ 361) αυτονομίας της ιδιωτικής βούλησης²².

Εν κατακλείδι, η ερμηνεία των συμβάσεων και των κανόνων δικαίου επιχειρείται μεν δίχως προσήλωση στη γλωσσική τους διατύπωση, αλλά ταυτόχρονα και δίχως πλήρη υπέρβαση αυτής σε βαθμό που να την αναιρεί.

γ. Από την καλή πίστη, ως κριτήριο κατά την ΑΚ 200, επιβάλλεται κυρίως να λαμβάνονται υπόψη της τα συμφέροντα του αντισυμβαλλομένου (αποδέκτη της δήλωσης) με την ερμηνεία των συμβάσεων²³, η οποία γι' αυτό (κατά την κρατούσα πλέον και στη νομολογία γνώμη)²⁴, πρέπει να προσανατολίζεται σε περίπτωση πολυσημίας ή αμφιβολίας στον λεγόμενο «ορίζοντα κατανόησης»²⁵ του αποδέκτη της δήλωσης βουλήσεως, δηλαδή την

²¹ Πρβλ. Μ. Σταθόπουλο - Μ. Αυγουστιανή, Εισαγωγή στο αστικό δίκαιο 1992 σελ. 85: «δεν μπορεί να αγνοούνται οι ... επιλογές του ιστορικού νομοθέτη ... Αλλιώς, ο ερμηνευτής θα έθετε τον εαυτό του πάνω από το νομοθέτη». Προς την ίδια κατεύθυνση Κ. Τσάτσος, Το πρόβλημα της ερμηνείας του δικαίου 2^η εκδ. 1978 σελ. 169-170. Π. Σούρλας, Μια εισαγωγή στην επιστήμη του δικαίου 1995 σελ. 51. Μιχελάκης, Εισαγωγή εις το δίκαιον και εις την επιστήμην του δικαίου 1972 σελ. 58.

²² Πρβλ. Σταθόπουλο, σε Γεωργιάδη / Σταθόπουλου, ΕρμΑΚ 2^η έκδ. 2016 τ. 1 Β, άρθρα 173 & 200 σελ. 890 αρ. 206: που επισημαίνει ότι **διόρθωση του γράμματος** τέτοια «που θα σήμαινε **διάπλαση νέας έννομης κατάστασης, θα ήταν αντίθετη στην ήδη ασκηθείσα αυτονομία της ιδιωτικής βούλησης**» και τον ίδιο π. σελ. 889 αρ. 202 «... θα υπερέβαινε τα όρια της ιδιωτικής αυτονομίας».

²³ Σταθόπουλος, σε Γεωργιάδη / Σταθόπουλου, ΕρμΑΚ 2^η έκδ. 2016 τ. 1 Β, άρθρα 173 & 200 σελ. 861 αρ. 106.

²⁴ Έτσι ο Μεντής, σε Απ. Γεωργιάδη, ΣΕΑΚ τ. Ι 2010 άρθρο 200 σελ. 372 αρ. 6. Βλ. ΑΠ 269/1972 ΝοΒ 1972, 1025: «*Η έννοια υφ' ην έδει κατά τους κανόνες της συναλλακτικής ευθύνης να νοηθεί η δήλωση υπό του ενδιαφερομένου*».

²⁵ Τον όρο αυτό που εισήγαγε από το έτος 1914 ο Heck στο έργο του *Gesetzesauslegung und Interessenjurisprudenz* (AcP 112, 43) υιοθετούν σε αμφότερες τις πλέον έγκυρες ερμηνείες του ΑΚ οι Σταθόπουλος (σε Γεωργιάδη / Σταθόπουλου, ΕρμΑΚ 2^η έκδ. 2016 τ. 1 Β άρθρα 173 & 200 σελ. 835 αρ. 19) και Μεντής (ΣΕΑΚ τ. Ι 2010 άρθρο 200 σελ. 372 αρ. 6) προσθέτοντας στον

δυνατότητα κατανόησής της από το σύνολο των στοιχείων (τυχόν διαπραγματεύσεις, γλωσσική διατύπωση²⁶, περιστάσεις της συγκεκριμένης περίπτωσης κλπ) που είχε ή μπορούσε και έπρεπε να έχει υπόψη του ο αποδέκτης της δήλωσης²⁷. Τούτο δε ως απόρροια της αρχής της «προστασίας της εμπιστοσύνης»²⁸ (εμπιστοσύνη που έδειξε στη δήλωση ο αποδέκτης αυτής).

δ. Σύμφωνη με το Σύνταγμα ερμηνεία των δικαιοπρασιών ή και του κανόνα δικαίου σημαίνει την προσφυγή του ερμηνευτή στις θεμελιώδεις συνταγματικές αξιολογήσεις κατά την εξειδίκευση της καλής πίστης στο άρθρο 200 ΑΚ, υπό την έννοια ότι μέσω αυτής ο ερμηνευτής ανατρέχει και στις συνταγματικές αρχές και τα ατομικά ή κοινωνικά δικαιώματα (λόγου χάρη το δικαίωμα στην αξία του ανθρώπου, στην ιδιοκτησία, στην παροχή δικαστικής προστασίας κλπ)²⁹. «Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι αν υπάρχει αμφιβολία ως προς το νόημα ενός όρου της δικαιοπραξίας, προτιμάται κατά την καλή πίστη εκείνη η ερμηνευτική εκδοχή η οποία εγγυάται το σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων των δικαιολογούμενων»³⁰, εξασφαλίζοντας έτσι ότι δεν θίγεται κανένα από αυτά, μεταξύ των οποίων και το δικαίωμα δικαστικής προστασίας (Σ 20.1).

ε. Εξάλλου η ερμηνεία του εσωτερικού δικαίου, όταν πρόκειται για νόμο που ενσωματώνει - κυρώνει Ευρωπαϊκή Οδηγία, όπως εν προκειμένω (βλ. 4.2β), πρέπει κατά τη νομολογία και τη θεωρία να εναρμονίζεται προς αυτήν³¹.

στ. Τέλος, στον ερμηνευτή προσφέρονται και οδηγίες που τυποποιούνται από τη νομολογία και τη θεωρία σε άγραφους στη χώρα μας

ορίζοντα αυτό (πέραν του τι είχε ή μπορούσε να έχει) και το τι όφειλε να έχει υπόψη του ο αποδέκτης.

²⁶ Ρητή αναφορά σ' αυτήν από τους Σταθόπουλο και Heck, στην προηγούμενη σημείωση.

²⁷ «Ο δηλών πρέπει να λαμβάνει υπόψη, κατά την επιταγή της ΑΚ 200, τι μπορεί και οφείλει να αντιληφθεί ο αποδέκτης και όχι να προεξοφλεί ότι η δήλωσή του έχει το νόημα που ο ίδιος ήθελε» (Σταθόπουλος (σε Γεωργιάδη / Σταθόπουλου, ΕρμΑΚ 2^η εκδ. 2016 τ. 1 Β άρθρα 173 & 200 σελ.860 αρ. 105).

²⁸ Πρβλ. Παπανικολάου, Μεθοδολογία του ιδιωτικού δικαίου κα ερμηνεία των δικαιοπρασιών 2000 αρ. 458. Σημαντήρα, Γενικά αρχαί αρ. 825.

²⁹ Π. Παπανικολάου, Σύνταγμα και αυτοτέλεια του αστικού δικαίου 2006 σελ. 28 επ. και 143 επ. Σταθόπουλος, σε Γεωργιάδη / Σταθόπουλου, ΕρμΑΚ 2^η έκδ. 2016 τ. Ι Α Γενική εισαγωγή σελ. 9 αρ. 22 και Β, άρθρα 173 & 200 σελ. 861 αρ. 109.

³⁰ Μεντής, σε Απ. Γεωργιάδη, ΣΕΑΚ τ. Ι 2010 άρθρο 200 σελ. 376 - 377 αρ. 25.

³¹ Β. Χριστιανός, Εισαγωγή στο δίκαιο της ΕΕ 2010 παρ. 550 σελ. 558 επ. και Σταθόπουλος, σε Γεωργιάδη / Σταθόπουλου, ΕρμΑΚ 2^η εκδ. τ. Ι Α 2016 Γενική εισαγωγή σελ. 29 αρ. 95.

ερμηνευτικούς «κανόνες» (διατυπωμένους σε άλλες έννομες τάξεις και νομοθετικά)³², ως απόρροια εμπειρίας, πρακτικής εφαρμογής, κοινής λογικής και της ανάγκης μεγαλύτερης προστασίας της ιδιωτικής αυτονομίας³³, ορισμένοι από τους οποίους μπορούν να συμβάλουν στην ορθότερη προσέγγιση της προβληματικής που τίθεται εδώ:

- i) Προτιμάται η ερμηνεία που είναι επικρέστερη για εκείνον, υπέρ του οποίου αποβλέπει η δήλωση³⁴.
- ii) Η στερεότυπη ρήτρα πρέπει να ερμηνεύεται στενά³⁵.
- iii) Σε περίπτωση αμφιβολίας επικρατεί ό,τι φαίνεται λογικό³⁶.
- iv) Η δήλωση βουλήσεως ερμηνεύεται κατά του μέρους που τη διατύπωσε³⁷.

4.4. *Επισήμανση τέταρτη – Νομικός χαρακτηρισμός της δικαιοπραξίας*

Η σημασία του νομικού χαρακτηρισμού της δικαιοπραξίας έγκειται κυρίως στον καθορισμό, μέσω αυτού, των εφαρμοστέων διατάξεων και συνακόλουθα των εννόμων συνεπειών που συνεπάγεται η σύνταξη της³⁸. Ο ερμηνευτής - εφαρμοστής του δικαίου (δικαστής) δεν δεσμεύεται μεν από το νομικό χαρακτηρισμό που προσδίδουν στη δικαιοπραξία τους οι συμβαλλόμενοι³⁹, οφείλει όμως να εξετάσει μήπως **η επιλογή ορισμένου**

³² ΓαλλΑΚ 1156 επ., ΙταλΑΚ 1362 επ., ΑυστρΑΚ 915.

³³ Σχετικώς και για όσα ακολουθούν *Σταθόπουλος*, σε Γεωργιάδη / Σταθόπουλου, ΕρμΑΚ 2^η έκδ. 2016 τ. 1 Β, άρθρα 173 & 200 σελ. 881 αρ. 173 επ.

³⁴ Βλ. και ΑΠ 83/1974 ΝοΒ 1974 σελ. 261.

³⁵ Βλ. και *Χριστοφορίδη*, Η στερεότυπος ρήτρα ΕΕΝ 1975, 261.

³⁶ *Σταθόπουλος*, σε Γεωργιάδη / Σταθόπουλου, ΕρμΑΚ 2^η έκδ. 2016 τ. 1 Β, άρθρα 173 & 200 σελ. 861 αρ. 179 και εκεί σημειώσεις 280 - 283.

³⁷ Βλ. και *Μεντή*, σε Απ. Γεωργιάδη, ΣΕΑΚ τ. Ι 2010 άρθρο 200 σελ. 378 αρ. 31.

³⁸ *Σταθόπουλος*, σε Γεωργιάδη / Σταθόπουλου, ΕρμΑΚ 2^η έκδ. 2016 τ. 1 Β, άρθρα 173 & 200 σελ. 844 αρ. 48.

³⁹ Πάγια νομολογία (ενδεικτικά ΟλομΑΠ 20/2007 Δ 2007 σελ. 1161) με σύμφωνη και τη θεωρία. Βέβαια, όπως δείχνει και η περιπτώσιολογία στη νομολογία (που παρατίθεται και από τους συγγραφείς της επόμενης σημ.), ανάγκη αναζήτησης από τον δικαστή του προσήκοντος νομικού χαρακτηρισμού, αντί του επιλεγέντος από τα μέρη, ανακύπτει συνήθως επί συγγενών συμβατικών τύπων, όπως τα ζεύγματα σύμβαση εργασίας ορισμένου ή αορίστου χρόνου, σύμβαση έργου ή εργασίας, πώληση ή σύμβαση έργου, εντολή ή σύμβαση παροχής υπηρεσιών κλπ. **Δυσχερώς δηλαδή θα ανέκυπτε περίπτωση αναζήτησης διαφορετικού από τον συμβατικά επιλεγέντα χαρακτηρισμό μεταξύ άσχετων ή μακρινών προς αλλήλους δικαιοπρακτικών τύπων δίχως αυτή να συνιστά απαγορευμένη**

νομικού χαρακτηρισμού στην πραγματικότητα έγινε προκειμένου να επέλθουν οι συγκεκριμένες έννομες συνέπειες που απορρέουν από τον επιλεγέντα συμβατικό τύπο και όχι τόσο διότι τα μέρη απέβλεπαν στον συμβατικό τύπο καθ' αυτόν⁴⁰.

4.5. *Επισημάνση πέμπτη - εκπλήρωση της παροχής του πωλητή από (ή σε) τρίτον*

Στη σύμβαση της πώλησης, η μεν παροχή του αγοραστή συνίσταται στην υποχρέωση αυτού να καταβάλει τίμημα, η δε αντιπαροχή του πωλητή στην υποχρέωσή του να παραδώσει το πωληθέν, η παράδοση όμως του οποίου μπορεί (και δεν είναι καθόλου σπάνιο στις συναλλαγές) να γίνεται από τρίτον ή σε τρίτον κατά τα άρθρα ΑΚ 317 & 417, αντιστοίχως⁴¹.

5. Απάντηση

Από το συνδυασμό των ανωτέρω επισημάνσεων αβίαστα πλέον προκύπτει η δέουσα απάντηση στο τεθέν ερώτημα:

Ερμηνεία της Σύμβασης Πώλησης ηλεκτρικής ενέργειας μεταξύ του ΛΑΓΗΕ και του Παραγωγού δεν μπορεί ασφαλώς να επιχειρηθεί δίχως αναγωγή και στο νομοθετικό καθεστώς που διέπει την αγορά ηλεκτρικής ενέργειας στη χώρα μας, ιδίως δε αναφορικά με το ρόλο των εμπλεκόμενων σ' αυτήν, όπως οι Παραγωγοί και ο ΛΑΓΗΕ, που κυρίως ενδιαφέρουν εδώ. Αλλά και αντιστρόφως, προς συναγωγή ασφαλούς πορίσματος για τη έννομη σχέση που συνδέει τους ανωτέρω δεν μπορεί να αγνοηθεί η μεταξύ τους συμβατική ρύθμιση, στην οποία μάλιστα εκλήθη να υπαχθεί ο παραγωγός ΑΠΕ. Για την ορθή κατανόηση λοιπόν της έννομης σχέσης που συνδέει τον

διορθωτική ερμηνεία, (όπως λόγου χάρη, ενδεικτικά και ακραία, ο χαρακτηρισμός σύμβασης χρησιδανείου ως σύμβαση έργου)

⁴⁰ Σχετικώς βλ. Μεντή, σε Απ. Γεωργιάδη, ΣΕΑΚ τ. Ι 2010 άρθρο 200 σελ. 379 αρ. 35 και Σταθόπουλο, σε Γεωργιάδη / Σταθόπουλο, ΕρμΑΚ 2^η έκδ. 2016 τ. 1 Β, άρθρα 173 & 200 σελ. 861 αρ. 109 που εν κατακλείδι επισημαίνει: «Τελικά σημασία έχει ποιες έννομες συνέπειες επέρχονται, άρα ποιες ανταποκρίνονται στη δικαιοπρακτική βούληση. Η προσκόλληση στον νομικό χαρακτηρισμό θα ήταν εννοιοκρατία. Ο χαρακτηρισμός αυτός δεν είναι αυτοσκοπός, αλλά μέσο για τον καθορισμό των έννομων συνεπειών, μέσο ελεγχόμενο για το αν οδηγεί στις δικαιοπρακτικά "ηθελημένες" έννομες συνέπειες σύμφωνα με την ερμηνεία κατά τις ΑΚ 173, 200».

⁴¹ Π. Κορηλάκης, ΕιδΕνοχΔ ΙΙ, σελ. 188 Μπεχλιβάνης ΣΕΑΚ 417, σελ. 857 επ Ι. Καρακατσάνης σε Γεωργιάδη/ Σταθόπουλο ΑΚ 417, σελ. 468.

Παραγωγό με τον ΛΑΓΗΕ απαιτείται ισότιμη και ισοβαρής ερμηνευτική προσέγγιση τόσο της νομοθετικής, όσο και της δικαιοπρακτικής βούλησης.

α. Υπό το πρίσμα αυτό, εκκινώντας από το «γράμμα» των ρυθμίσεων, οι δύο βουλήσεις (του νομοθέτη της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και των συμβαλλομένων μερών στην κρίσιμη Σύμβαση) αναμφίβολα **συμπλέουν σ ένα τουλάχιστον σημείο, δηλαδή στην πληρωμή τιμήματος από τον ΛΑΓΗΕ στον Παραγωγό ΑΠΕ** για το ρεύμα που αυτός διοχετεύει στο δίκτυο. Τούτο δεν προκύπτει μόνο από την σχεδόν **στερεότυπα επαναλαμβανόμενη** σχετική **διατύπωση σε περισσότερους του ενός όρους της Σύμβασης**⁴² και στο **νόμο**⁴³, αλλά και από την -γραμματική επίσης- ερμηνεία των άρθρων 118.2 θ' & 143.1 του ν. 4001/2011 (αρχική διατύπωση), που, όπως ήδη αναφέρθηκε, ορίζουν ότι ο ΛΑΓΗΕ **ανακτά** μέσω του Ειδικού Διαχειριστικού Λογαριασμού (του ν. 2773/1999 άρθρο 40) τα ποσά που **καταβάλλει** στους Παραγωγούς. Ο όρος «ανακτώ» σημαίνει **πορίζομαι εκ των υστέρων αυτό που προηγουμένως παρείχα**⁴⁴ ή απώλεσα. Το αντίθετο σημαίνει ο όρος «λαμβάνω εκ των προτέρων». Κατανόηση του όρου «ανακτώ» ως έχοντα τη δεύτερη σημασία δεν συνιστά ερμηνεία «χωρίς προσήλωση στις λέξεις» (ΑΚ 173), αλλά συνιστά γραμματολογικώς μεν **παραποίηση** του νοήματος⁴⁵, μεθοδολογικά δε **απαγορευμένη contra legem ερμηνεία**, αφού θα προσέδιδε στη διατύπωση του ερμηνευόμενου κειμένου **σημασία ακριβώς αντίθετη από την δι' αυτού (γλωσσικά) σημαινόμενη**, υπερβαίνοντας ανεπίτρεπτα το ερμηνευτικό όριο που κατά τα εκτεθέντα⁴⁶ τίθεται με το «γράμμα» του κειμένου, του οποίου έτσι το νόημα **θα αναιρούσε** αντί να το ερμηνεύει.

Ούτως εχόντων των πραγμάτων, **ουδεμία επίδραση μπορεί να έχει στην υποχρέωση του ΛΑΓΗΕ έναντι του Παραγωγού η δυνατότητα ή μη του πρώτου να ανακτήσει εν τέλει από τον Ειδικό Διαχειριστικό**

⁴² Βλ. ανωτέρω, 4.1

⁴³ Βλ. ανωτέρω, 4.2α στη σημ. 3 και 4.2β.

⁴⁴ <https://www.lexigram.gr/lex/enni/ανακτώ#Hist0> «*παίρνω πίσω (έκφραση ν.ε.): πήρα πίσω τα χρήματά μου*».

⁴⁵ Πρβλ. ΚΠολΔ 559 αρ. 20 προκειμένου περί αποδεικτικών εγγράφων.

⁴⁶ Βλ. ανωτέρω, 4.3β, το κείμενο μεταξύ των εκθετών 19 και 23.

Λογαριασμό το οφειλόμενο στον δεύτερο τμήμα⁴⁷. Η καθυστερημένη (ή καθόλου) καταβολή προς τον Παραγωγό που οφείλεται στη στενότητα (ή έλλειψη) διαθεσίμων εξ αιτίας της εξαρτήσεώς του ΛΑΓΗΕ από τον ανωτέρω Ειδικό Λογαριασμό, σχετιζόμενη με τις εσωτερικές προς αλλήλους σχέσεις, γεννά απλώς αξιώσεις αυτού έναντι του Ειδικού Λογαριασμού και δεν τον απαλλάσσει από τη δική του υποχρέωση έναντι τρίτων, όπως ο Παραγωγός, αφού ως γνωστόν **επί χρηματικής οφειλής δεν νοείται αδυναμία παροχής⁴⁸** αλλά **«ο οφειλέτης ευθύνεται πάντοτε για καθυστέρηση της παροχής και κατά κανόνα για υπερημερία»⁴⁹** συνεπαγόμενη **τοκοφορία** που μάλιστα εν προκειμένω, κατ' απόκλιση⁵⁰ από τη ρύθμιση του αστικού κώδικα (ΑΚ 342), **δεν προϋποθέτει υπαιτιότητα ούτε όχληση⁵¹, αρκούσης μόνο της παρελεύσεως της προβλεπόμενης προθεσμίας** (εικοσαήμερου από την κατάθεση στον ΛΑΓΗΕ των προς εξόφληση τιμολογίων).

β. Η νομοθετικά και συμβατικά εκπεφρασμένη απερίφραστα και στερεότυπα επαναλαμβανόμενη (γί' αυτό στενά ερμηνευτέα)⁵² υποχρέωση του ΛΑΓΗΕ να καταβάλει στον Παραγωγό το τμήμα για τη διατιθέμενη από αυτόν ηλεκτρική ενέργεια οδηγεί στην ερμηνευτική παραδοχή ότι **αυτό στο οποίο αποσκοπούν οι σχετικές προβλέψεις στο νόμο και τη Σύμβαση δια του επιλεγέντος χαρακτηρισμού της σύμβασης ως «πώλησης», είναι κυρίως οι έννομες συνέπειες που επιδιώκονται και όχι ο συμβατικός τύπος⁵³**, στον οποίο υπάγονται οι όροι της συμφωνίας ή της νομοθετικής προβλέψεως, ώστε ο νομικός χαρακτηρισμός παρέλκει και πάντως δεν είναι πρακτικά αναγκαία η αναζήτησή του. Σε κάθε περίπτωση (από πλευράς

⁴⁷ Βλ. και την **επάλληλη θεμελίωση** αυτής της παραδοχής **κατωτέρω**, 5στ (iv).

⁴⁸ *Μπαλής*, ΕνοχΔ - Γεν. Μέρος 2η έκδ. 1954 παρ. 14 α. *Αστ. Γεωργιάδης*, ΕνοχΔ - Γεν. Μέρος 5η έκδ. 2007 παρ. 8 Π 2 α. *Σταθόπουλος*, σε Γεωργιάδη / Σταθόπουλου ΑΚ 335 - 362 αρ. 2.

⁴⁹ *Π. Φίλιος*, ΕνοχΔ - Γεν. Μέρος 5η έκδ. 2010 σελ. 268 Β Ι 1. Βλ. επίσης τον ίδιο σελ. 282 - 283 Β αρ. 3 και σελ. 134 β.

⁵⁰ Η επιλογή του νομοθέτη και των μερών να απομακρυνθούν από το ρυθμιστικό πρότυπο του ΑΚ στο ζήτημα της ευθύνης για την καθυστέρηση καταβολής του τμήματος από τον ΛΑΓΗΕ προκύπτει ξεκάθαρα από την **εξαντλητική ρύθμισή του** τόσο συμβατικά (όρος δωδέκατος παρ. 2 & 3 της Σύμβασης), όσο και κανονιστικά (συνδ. άρθρ. 118. 2 στοιχείο θ' ν. 4001/2011 και 60. 6 ΚωδΣυν).

⁵¹ «Χωρίς άλλη ειδοποίηση» (όρος δωδέκατος παρ. 3 της Σύμβασης).

⁵² Βλ. ανωτέρω, 4.3 στ (ii).

⁵³ Βλ. ανωτέρω, 4.4.

θεωρητικού απλά ενδιαφέροντος), υποστηρίζεται μεν ότι το πλέγμα των καινοφανών ρυθμίσεων του δικαίου της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας δυσχερώς επιτρέπει την πλήρη υπαγωγή στους παραδοσιακούς τύπους των επώνυμων δικαιοπραξιών του ΑΚ της κρίσιμης Σύμβασης⁵⁴, **θεωρώ εντούτοις ότι σ' αυτήν προσήκει ο χαρακτηρισμός πώληση (όπως και επιγράφεται) που, αν και ιδιόρρυθμη ως προς τον αμέσως κατωτέρω εκτιθέμενο τρόπο εκπλήρωσης της παροχής του πωλητή («παράδοση» ηλεκτρικής ενέργειας), παραμένει κατά τα λοιπά γνήσια πώληση του αστικού κώδικα**, καθώς εμφανίζει πάντως τα κοινά με την πώληση των άρθρων 513 επ. (και ουσιώδη γι' αυτήν) τυπολογικά γνωρίσματα αφενός της παροχής του αντισυμβαλλομένου αγοραστή (εδώ ΛΑΓΗΕ) συνισταμένης στην υποχρέωση αυτού να καταβάλει τίμημα, αφετέρου δε της αντιπαροχής του πωλητή (εδώ Παραγωγού) συνισταμένης στην υποχρέωση να παραδώσει το πωληθέν, με την ιδιαιτερότητα⁵⁵ ότι εν προκειμένω εκπληρώνεται δια της παραδόσεως αυτού **σε τρίτον** (ΑΚ 417), δηλαδή στους Προμηθευτές δια της εγχύσεως της ηλεκτρικής ενέργειας στο σύστημα από όπου αυτοί το απορροφούν δυνάμει της αντιστοιχίας σύμβασης⁵⁶ (επίσης πώλησης του ΑΚ) μεταξύ εκάστου εξ αυτών και του ΛΑΓΗΕ, όπου στη θέση πλέον του αγοραστή ευρίσκεται ο Προμηθευτής (που οφείλει το τίμημα) ο δε ΛΑΓΗΕ στη θέση του πωλητή, του οποίου η παροχή (υποχρέωση παράδοσης του πωληθέντος) εκπληρώνεται **από τρίτον** (ΑΚ 317), δηλαδή από τον παραγωγό.

γ. Επιχειρήθηκε βέβαια **ο χαρακτηρισμός της Σύμβασης ως εντολής**⁵⁷ των άρθρων 713 επ. ΑΚ, που όμως εύλογα **αντικρούστηκε ήδη με πειστικά επιχειρήματα**⁵⁸, στα οποία να προστεθεί (και θα αρκούσε) ότι τέτοια

⁵⁴ Δ. Λιάπης, Ηλεκτρική ενέργεια και το δικαίο των συμβάσεων, 2018 σελ. 185 αρ. 99 και 299 αρ. 48 - 52.

⁵⁵ Βλ. την πέμπτη επισήμανση, ανωτέρω 4.5.

⁵⁶ Για το ζεύγμα συμβάσεων πώλησης του κεντρικού συμβαλλομένου ΛΑΓΗΕ με Παραγωγούς και Προμηθευτές, βλ. ανωτέρω, 4.2α στους εκθέτες 5 & 7.

⁵⁷ ΕιρΑθ 240/2018, ΕφΑΔ&ΠολΔ 2018 με σχόλιό μου από κοινού με την αντίθετη ΕιρΑθ 3860/2017 που χαρακτηρίζει αυτή τη σύμβαση πώληση.

⁵⁸ Από τον Δ. Λιάπη (Ηλεκτρική ενέργεια και το δικαίο των συμβάσεων 2018 σελ. 167 αρ. 56 επ. και επίσης σελ. 154 αρ. 27 επ. και 300 αρ. 51 για το ανάλογο ζήτημα με τον ΑΔΜΗΕ), ο οποίος ορθά επισημαίνει ότι οι ΛΑΓΗΕ και ΑΔΜΗΕ **δεν υπόκεινται στις οδηγίες των παραγωγών ή προμηθευτών, όπως θα συνέβαινε αν επρόκειτο για εντολή των άρθρων 713 επ. ΑΚ**, αλλά ενεργούν αμφότεροι **υπό ιδίαν ευθύνη** στο πλαίσιο του ρόλου και των

παραδοχή, υπερβαίνοντας το όριο που θέτει το στερεότυπο⁵⁹ γράμμα της Σύμβασης και του νόμου, θα συνιστούσε ανεπίτρεπτη *contra legem* ερμηνεία, καθώς οδηγεί σε **«μεταβολή του συμβατικού αντικειμένου»** σε τέτοιο βαθμό σαν να **«επρόκειτο για νέα συμφωνία»**⁶⁰, αφού φτάνει να **αρνείται την υποχρέωση καταβολής τιμήματος από τον ΛΑΓΗΕ**, η οποία είδαμε όμως αμέσως παραπάνω (υπό 5β) ότι **συνιστά αυτό ακριβώς που απερίφραστα εξέφρασαν οι συμβαλλόμενοι και στο οποίο, ως έννομη συνέπεια κυρίως απέβλεψε ο νομοθέτης**. Ανευδοίαστα λοιπόν πρέπει να παρατηρηθεί ότι σε παρόμοιες «ερμηνευτικές» **κατασκευές**⁶¹, όπως αυτή περί εντολής εν προκειμένω (αντί πωλήσεως), φαίνεται να αναφέρεται η γλαφυρή επισήμανση, ότι *«η ερμηνεία έχει τα όριά της (και) αποστολή της δεν είναι να βρίσκει απίθανες ερμηνευτικές εκδοχές, ώστε να επιλέγεται η ευμενέστερη για τον αντισυμβαλλόμενο»*⁶² δημιουργώντας έτσι δικαιολογημένα την εντύπωση ότι τέτοιες «ερμηνευτικές» εκδοχές κατασκευάζονται κατά παραγγελία.

δ. Τη στρέβλωση του αληθούς νοήματος της Σύμβασης και της συναφούς νομοθεσίας με τέτοια ερμηνευτικά «τερτίπια» αποτρέπει εξάλλου, στο πλαίσιο της τελολογικής και σύμφωνης προς την καλή πίστη ερμηνείας, η **αρχή «προστασίας της εμπιστοσύνης»**⁶³ του αποδέκτη της δικαιοπρακτικής βούλησης (εν προκειμένω του Παραγωγού ΑΠΕ) στον «ορίζοντα κατανόησης»⁶⁴ του οποίου καταλυτικά επιδρά αφενός η διατύπωση συγκεκριμένων όρων της Σύμβασης και ιδίως του δωδέκατου άρθρου και

αρμοδιοτήτων που επιφυλάσσει για τον καθένα η νομοθεσία της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και ιδίως οι Κώδικες Συναλλαγών ή Διαχείρισης, αντίστοιχα, που θεοπίστηκαν κατ' εξουσιοδότηση του νόμου 4001/2011.

⁵⁹ Και γι' αυτό στενά ερμηνευτέο (βλ. ανωτέρω, 4.3στ).

⁶⁰ Για τις φράσεις εντός εισαγωγικών βλ. ανωτέρω, 4.3β σημ. 20.

⁶¹ Αναφερόμενος στην ερμηνευτική εκδοχή περί εντολής και αντικρούοντας αυτήν πειστικά ο Δ. Λιάπης μεταξύ άλλων τονίζει (σελ. 167 αρ. 56) ότι *«το σχετικό εγχείρημα εγκυμονεί τον κίνδυνο δημιουργίας νομικών κατασκευών οι οποίες αφίστανται της πραγματικής λειτουργίας των αναπτυσσόμενων σχέσεων»* και (σελ. 168 αρ. 57) ότι *«η προσπάθεια κατασκευής μιας σχέσης εντολής μεταξύ των παραγωγών ή προμηθευτών και ΛΑΓΗΕ έχει ωστόσο οδηγήσει σε θεμελιώδη παρανόηση της λειτουργικής αποστολής του ΛΑΓΗΕ και της δομής της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας»*.

⁶² Για τη φράση εντός εισαγωγικών βλ. ανωτέρω, 4.3β σημ. 20. Πρβλ. και την αμέσως προηγούμενη σημ.

⁶³ Βλ. ανωτέρω, 4.3γ.

⁶⁴ Βλ. προηγούμενη σημ.

αφετέρου της αντίστοιχης διάταξης⁶⁵ που δημιουργούν στον Παραγωγό την **πεποίθηση - εμπιστοσύνη ταχύτατης και απρόσκοπτης οικονομικής εκκαθάρισης** (πληρωμή εντός εικοσαήμερου από την τιμολόγηση, δίχως άλλη ειδοποίηση όχληση και ανεξαρτήτως αντιρρήσεων - επιφυλάξεων). Δεν επιτρέπεται συνεπώς με την ερμηνεία να διαψευδεται η καλόπιστη πεποίθηση - εμπιστοσύνη του Παραγωγού στην ξεκάθαρη υπέρ αυτού διατύπωση της Σύμβασης και του νόμου⁶⁶.

ε. Την παραδοχή ότι ο ΛΑΓΗΕ φέρει ιδίαν υποχρέωση να καταβάλει στον Παραγωγό το τίμημα **ενισχύει η εναρμονισμένη με το Ευρωπαϊκό Δίκαιο, καθώς επίσης η σύμφωνη με το Σύνταγμα** ερμηνεία⁶⁷:

- i) Όπως εόστοχα έχει ήδη επισημανθεί *«κάθε ερμηνεία του εσωτερικού δικαίου που θα εννοούσε την έλλειψη ρευστότητας των παραγωγών⁶⁸ θα αντιστρατευόταν τη στόχευση και το πνεύμα της Οδηγίας 2009/72»⁶⁹*. Η διενέργεια συναλλαγών υπό καθεστώς ανωνυμίας που συνεπάγεται η απουσία διμερών συμβατικών σχέσεων μεταξύ Παραγωγών και Προμηθευτών ηλεκτρικής ενέργειας και συνακόλουθα η αντικειμενική **αδυναμία των πρώτων να στραφούν κατά των δευτέρων** (αφού εκ των πραγμάτων, από τον τρόπο λειτουργίας του ΗΕΠ⁷⁰, δεν μπορούν να γνωρίζουν ποιος εξ αυτών απορροφά την εκάστοτε «πωλούμενη» ενέργεια), **αν συνοδευτεί με την παραδοχή απουσίας αστικής ευθύνης και του ΛΑΓΗΕ θα επιφέρει έλλειψη ρευστότητας του Παραγωγού** υπό την αναφερόμενη έννοια, κάτι που κατά τα εκτεθέντα **δεν επιτρέπεται να συναχθεί από την εναρμονισμένη με το Ευρωπαϊκό δίκαιο ερμηνεία**, η οποία έτσι ενισχύει το πόρισμα της γραμματικής ερμηνείας περί ιδίας

⁶⁵ ΚωδΣυν 60 παρ. 6.

⁶⁶ Βλ. ενισχυτικά τους (i) και (iv) ερμηνευτικούς κανόνες που αναφέρονται ανωτέρω, 4.3στ.

⁶⁷ Περί αυτών βλ. ανωτέρω, 4.2δ & ε.

⁶⁸ Όπως αυτός ο όρος αναλύθηκε ανωτέρω, υπό 4.2γ.

⁶⁹ Δ. Λιάπης, Ηλεκτρική ενέργεια και το δίκαιο των συμβάσεων 2018 σελ. 292 αρ. 23 (βλ. τον ίδιο και στη σελ. 96 αρ. 27).

⁷⁰ Βλ. γι' αυτήν ανωτέρω, 4.2α.

ευθύνης του ΛΑΓΗΕ για καταβολή του τιμήματος στους συμβληθέντες με αυτόν παραγωγούς.

- ii) Εξάλλου σ' αυτή, την εκ των πραγμάτων αδυναμία εντοπισμού, άρα και **αδυναμία εναγωγής** από τον Παραγωγό συγκεκριμένου Προμηθευτή⁷¹, αν προστεθεί τυχόν και άρνηση της ίδιας ευθύνης του ΛΑΓΗΕ έναντι του Παραγωγού, άρα αδυναμία εναγωγής και αυτού (για την πάντως υπ' αυτού, κατά το νόμο και τη Σύμβαση, διενεργούμενη πληρωμή του τιμήματος) **θα συνεπαγόταν την ολική αναίρεση του συνταγματικά κατοχυρωμένου δικαιώματος για παροχή δικαστικής προστασίας (Σ 20.1)**, πράγμα βέβαια που κατά τα εκτεθέντα⁷² **δεν επιτρέπει η σύμφωνη προς το Σύνταγμα ερμηνεία**, η οποία συνεπώς επιβεβαιώνει και αυτή το πόρισμα της γραμματικής ερμηνείας περί ίδιας υποχρέωσης του ΛΑΓΗΕ να πληρώνει στον Παραγωγό το τίμημα για την εγγεόμενη από αυτόν ενέργεια στο σύστημα.
- iii) Το θέμα, περαιτέρω, αποκτά εξόχως σημαντική γενική νομικο-ρυθμιστική διάσταση, καθότι η τυχόν αποδοχή αντίθετης εκδοχής θα οδηγούσε σε κατάρρευση του πλέγματος της εμπιστοσύνης, το οποίο διέπει τις σχέσεις όλων των δρώντων στην ηλεκτρική αγορά ενέργειας και στηρίζεται στις σαφείς αρχές της ενωσιακής και εθνικής νομοθεσίας που προαναφέρθηκαν χωρίς να απαιτείται η επίκληση των όρων της συμβατικής σχέσης των συγκεκριμένων μερών. Και εξ αυτού του λόγου λοιπόν, όμοια απάντηση στο ερώτημα που η παρούσα δίνει, δύναται να δοθεί χωρίς καν αναγωγή στη συμβατική σχέση των μερών αλλά με μόνη την επίκληση του ως άνω πλέγματος της νομοθεσίας (βλ. και 5.ε.ν κατωτέρω).

⁷¹ Ότι οι παραγωγοί δεν δύνανται να επιδιώξουν από τους προμηθευτές την είσπραξη ούτε την εξασφάλιση των απαιτήσεών τους που σχετίζονται με τη διάθεση της παραγόμενης από αυτούς ενέργειας, επισημαίνει ο Δ. Λιάπης, Ηλεκτρική ενέργεια και το δικαίο των συμβάσεων, 2018 στις σελ. 105 αρ. 19 και 208 αρ. 2.

⁷² Βλ. ανωτέρω, 4.3δ.

στ. Περαιτέρω, στην εξακρίβωση των έννομων σχέσεων που συνδέουν τον Παραγωγό με τον ΛΑΓΗΕ, κυρίως δε αυτών που ιδρύουν ιδίαν αστική ευθύνη του δεύτερου για την καταβολή του τιμήματος στον πρώτο, συμβάλλει και ο συσχετισμός των όρων της Σύμβασης με το σύνολο των συναφών διατάξεων της νομοθεσίας για την αγορά ηλεκτρικής ενέργειας αλλά και του αστικού κώδικα, στο πλαίσιο μιας *συστηματικής* ερμηνείας, επιβοηθούμενης και από ορισμένους άγραφους ερμηνευτικούς κανόνες⁷³:

- i) Κατά τον δέκατο όγδοο όρο της Σύμβασης «*δεν επιτρέπεται η από τον Παραγωγό εκχώρηση και μεταβίβαση δικαιωμάτων χωρίς την προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του ΛΑΓΗΕ*». Είναι προφανές ότι με το όρο αυτό συμφωνήθηκε (επιτρεπτή) απόκλιση από την ενδοτικού δικαίου ρύθμιση του άρθρου 455 ΑΚ που για την εκχώρηση δεν απαιτεί συναίνεση **του οφειλέτη**. Εξ αυτού συνάγεται ότι ο ΛΑΓΗΕ **αντιμετωπίζεται ως οφειλέτης του Παραγωγού**, άλλως δεν θα ετίθετο ζήτημα συναινέσεως ή μη αυτού, αφού προκειμένου περί εκχωρήσεως κατά το ισχύον δίκαιο **η παροχή ή μη συναίνεσης μόνο τον οφειλέτη** (μπορεί να) **αφορά**.
- ii) Κατά τον όγδοο όρο της Σύμβασης ο ΛΑΓΗΕ **χρεώνει** τον Παραγωγό για την από τον δεύτερο απορροφούμενη άεργο ενέργεια, καθιστάμενος έτσι ο ίδιος ο ΛΑΓΗΕ (ως προς αυτό) **δανειστής** του Παραγωγού, δυνάμενος κατά την πρώτη παράγραφο του δωδέκατου όρου να **συμψηφίζει** αυτές τις απαιτήσεις με το τιμολογημένο τίμημα που καλείται να του καταβάλει. Εξ αυτού **συνάγεται ότι ο ΛΑΓΗΕ είναι ο ίδιος οφειλέτης του Παραγωγού για το τίμημα**, άλλως δεν θα επιτρεπόταν ο συμψηφισμός αφού στις προϋποθέσεις αυτού συγκαταλέγεται και η **αμοιβαιότητα των απαιτήσεων** (ΑΚ 440).
- iii) Ο συνδυασμός των άρθρων 60 παρ. 9 και 61 ΚωδΣυν επιβάλλει στον ΛΑΓΗΕ την υποχρέωση να χρησιμοποιεί τον εκεί περιγραφόμενο μηχανισμό για την κάλυψη τυχόν ελλείμματος

⁷³ Βλ. για τους κανόνες αυτούς ανωτέρω, 4.2στ.

συναλλαγών και να προβαίνει στις νόμιμες ενέργειες για την ανάκτηση κάθε οφειλής - ζημίας από την μη πληρωμή των εκκρεμών δηλώσεων φορτίου. Δεν θα μπορούσε όμως να γίνει λόγος για (προς ανάκτηση) **ζημία** του ίδιου του ΛΑΓΗΕ λόγω αθέτησης πληρωμών από τους εκπροσώπους φορτίου, αν δεν ήταν ο ίδιος υποχρεωμένος να καταβάλει στους παραγωγούς τόκους υπερημερίας για την (προκαλούμενη από την ανωτέρω αθέτηση) καθυστέρηση πληρωμής αυτών. Σ' αυτό ακριβώς μπορεί μόνο να συνίσταται η αναφερόμενη ζημία του ΛΑΓΗΕ. «Αυτό όμως μπορεί αν συμβεί μόνον υπό την ερμηνευτική εκδοχή ότι ο ΛΑΓΗΕ είναι αυτοτελώς **δανειστής των χρεώσεων και οφειλέτης των πιστώσεων από τη λειτουργία του ΗΕΠ**»⁷⁴

iv) Καταλυτικής σημασίας είναι τέλος η παραδοχή, ότι **ο ΛΑΓΗΕ φέρει ex lege τον συναλλακτικό και πιστωτικό κίνδυνο**⁷⁵, που στηρίζεται στην εξής επιχειρηματολογία⁷⁶: Με το άρθρο 118.2 ι' (ββ) ο ΛΑΓΗΕ δύνатаι «να **αναθέτει σε τρίτους, μετά από σύμφωνη γνώμη της ΡΑΕ, την ως άνω διευθέτηση, ιδίως αναφορικά με τη διαχείριση και εκκαθάριση χρηματικών συναλλαγών και τη διαχείριση του πιστωτικού και συναλλακτικού κινδύνου, στο πλαίσιο της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας**». Ανάλογη πρόβλεψη διαλαμβάνεται στον ΚωδΣυν (άρθρο 14.2 στοιχ. ΙΓ), κατά την οποία ο ΛΑΓΗΕ δύνатаι να αναθέσει σε χρηματοπιστωτικό ίδρυμα την κάλυψη τυχόν ελλείμματος των συναλλαγών στο πλαίσιο του ΗΕΠ. Όμως δεν φρόντισε ο ΛΑΓΗΕ τη μετάθεση του πιστωτικού και συναλλακτικού κινδύνου σε τρίτους (χρηματοπιστωτικά ιδρύματα), με αποτέλεσμα να εξακολουθεί αυτός να φέρει τον κίνδυνο αυτό, αφού κατά λογική αναγκαιότητα⁷⁷ ο ΛΑΓΗΕ θα μπορούσε να αναθέσει περαιτέρω μόνο κινδύνους που

⁷⁴ Δ. Λιάπη, Ηλεκτρική ενέργεια και το δίκαιο των συμβάσεων, 2018 σελ. 222 αρ. 37. Για τη διπλή ιδιότητα του ΛΑΓΗΕ ως δανειστή των προμηθευτών και **οφειλέτη των παραγωγών** βλ. τον ίδιο σελ. 220 επ. αρ. 3 επ.

⁷⁵ ΠΠρΛαρ 7/2018 ΧρΙδΔ 2018 σελ. 529 που υιοθετεί τη σχετική θέση της θεωρίας (βλ. στην επόμενη σημ.).

⁷⁶ Για όσα ακολουθούν βλ. Δ. Λιάπη, Ηλεκτρική ενέργεια και το δίκαιο των συμβάσεων, 2018 σελ. 35 αρ. 31, 139 αρ. 33, 140 αρ. 35, 210 αρ. 7 και 310 επ. αρ. 83 επ.

⁷⁷ Βλ. τον τρίτο ερμηνευτικό κανόνα, ανωτέρω 4.3στ.

βαρύνουν εκ του νόμου τον ίδιο. Συνεπώς, ο ν. 4001/2011 και ο ΚωδΣυν επιρρίπτουν στον ΛΑΓΗΕ τον συναλλακτικό και πιστωτικό κίνδυνο από τη λειτουργία της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας στο μέτρο που αυτός δεν έχει φροντίσει να τον μεταθέσει σε τρίτο. Ως αποτέλεσμα αυτής της διαπίστωσης είναι φανερό πως **δεν μπορεί ερμηνευτικά να συναχθεί ότι ο ανωτέρω κίνδυνος μετακυλιεται στους Παραγωγούς, διότι αυτό θα προσέκρουε στην ανωτέρω περί του αντιθέτου νομοθετική ρύθμιση⁷⁸** και επομένως ο ΛΑΓΗΕ **δεν απαλλάσσεται έναντι του Παραγωγού** επικαλούμενος επέλευση του συναλλακτικού κινδύνου που καθιστά αδύνατη γι' αυτόν την ανάκτηση από τον Ειδικό Διαχειριστικό Λογαριασμό των ποσών που οφείλει και καταβάλλει ως τίμημα.

- v) Οι ανωτέρω απαντήσεις προσηκούν στο τεθέν ερώτημα και υπό την υποθετική εκδοχή της παντελούς απουσίας συμβατικού δεσμού ΛΑΓΗΕ - Παραγωγών ηλεκτρικής ενέργειας (συμβατικούς ή από ΑΠΕ⁷⁹) και ΛΑΓΗΕ - Προμηθευτών ηλεκτρικής ενέργειας, δηλαδή ακόμη και αν τυχόν δεν συνάπτονταν κατά ζεύγμα οι τυποποιημένες συμβάσεις μεταξύ τους. Τούτο διότι φορέας των αναφερόμενων υποχρεώσεων έναντι των παραγωγών και, αντιστοίχως, των αξιώσεων έναντι των προμηθευτών είναι ο ΛΑΓΗΕ (και) **εκ του νόμου**, όπως ήδη επισημάνθηκε ανωτέρω, ιδίως δε εκ της θέσεώς του ως κεντρικού συμβαλλομένου και εκκαθαριστή των συναλλαγών ΗΕΠ, που ως εκ τούτου φέρει επίσης τον πιστωτικό και συναλλακτικό κίνδυνο τυχόν ελλειμμάτων τους.

Πέραν των μνημονευομένων ανωτέρω στην εκάστοτε οικεία θέση σχετικών διατάξεων, ταύτα προκύπτουν επιπροσθέτως και από τα άρθρα 91.4 & 60.9 ΚωδΣυν, εκ των οποίων το πρώτο αναφέρεται στις εγγυητικές επιστολές που πρέπει να εκδίδονται προς τον ΛΑΓΗΕ από τους συμμετέχοντες στις συναλλαγές με αυτόν

⁷⁸ Έτσι Δ. Λιάπης, Ηλεκτρική ενέργεια και το δικαίο των συμβάσεων 2018 σελ.219 σημ. 687.

⁷⁹ Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

προμηθευτές. Εξ αυτού και εκ του καθοριζόμενου από τον ΛΑΓΗΕ περιεχομένου των εγγυητικών επιστολών προκύπτει, «πανηγυρικά» μάλιστα, ότι «δικαιούχος, δηλαδή δανειστής των ασφαλιζόμενων απαιτήσεων δεν μπορεί παρά να είναι ο ίδιος ο ΛΑΓΗΕ, αφού προς αυτόν εκδίδονται οι εγγυητικές επιστολές»⁸⁰. Η εξασφάλιση με αυτό τον τρόπο των απαιτήσεων του ΛΑΓΗΕ αποβλέπει στην **πρόληψη του κινδύνου δημιουργίας ελλειμμάτων** στις συναλλαγές από την καθυστέρηση ή αδυναμία πληρωμής των εκπροσώπων φορτίου (προμηθευτών), ενισχυομένης έτσι αφενός της παραδοχής ότι ο ΛΑΓΗΕ φέρει τον συναλλακτικό κίνδυνο, και αφετέρου της περαιτέρω κατά νομική και λογική αναγκαιότητα άρρηκτα συνεχόμενης παραδοχής ότι **ο ex lege δανειστής στη σχέση του με τους προμηθευτές ΛΑΓΗΕ είναι, επίσης εκ του νόμου, οφειλέτης στη σχέση του με τους παραγωγούς.**

Στην ίδια παραδοχή οδηγεί πολύ περισσότερο η δεύτερη εκ των ανωτέρω διατάξεων (ΚωδΣυν 60.9) σύμφωνα με την οποία ο ΛΑΓΗΕ στρέφεται κατά του συμμετέχοντα στις συναλλαγές (προμηθευτή) «προκειμένου να ανακτήσει κάθε οφειλή και κάθε **ζημία**» προκαλούμενη από την καθυστέρηση ή αδυναμία εισπραξης των απαιτήσεών του από αυτόν. Όμως, **μόνη νοητή «ζημία» του ΛΑΓΗΕ μπορεί να είναι τα ποσά που αυτός καταβάλλει στους παραγωγούς ως τόκους υπερημερίας ή ως περαιτέρω θετική ζημία τους** (εκ του ότι, κατά τα ανωτέρω, δεν τα έχει εισπράξει από τους προμηθευτές). Και **για να χαρακτηριστεί τέτοια καταβολή ως «ζημία» του ΛΑΓΗΕ και όχι άλλου εκ των συμμετεχόντων στις συναλλαγές, πρέπει αναγκαιώς να συνιστούσε ιδίαν αυτού οφειλή.** Ορθά λοιπόν επισημαίνεται ότι «αυτό όμως μπορεί να συμβεί μόνον υπό την ερμηνευτική εκδοχή ότι **ο ΛΑΓΗΕ είναι αυτοτελώς δανειστής των χρεώσεων και οφειλέτης των πιστώσεων από τη λειτουργία του ΗΕΠ**»⁸¹.

⁸⁰ Δ. Λιάπης, Ηλεκτρική ενέργεια και το δίκαιο των συμβάσεων, 2018, παρ. 9 αρ. 38.

⁸¹ Δ. Λιάπης, Ηλεκτρική ενέργεια και το δίκαιο των συμβάσεων, 2018, παρ. 9 αρ. 37.

6. Πόρισμα

Η μεθοδολογική προσέγγιση του ζητήματος που τέθηκε υπόψη μου προς εξέταση, με αφετηρία τη γραμματική ερμηνεία της Σύμβασης και του συναφούς με αυτήν πλέγματος της νομοθεσίας για την αγορά της ηλεκτρικής ενέργειας, αφού διήλθε και τις ερμηνευτικές μεθόδους (κριτήρια) της σύμφωνης προς το Σύνταγμα, της εναρμονισμένης προς το Ευρωπαϊκό Δίκαιο, της συστηματικής και της τελολογικής ερμηνείας, με αποκλεισμό ταυτόχρονα των λύσεων που θα απέρρεαν από την κατ' αρχήν απαγορευμένη διορθωτική ή *contra legem* ερμηνεία και αφού έλαβε επίσης υπόψη τους άγραφους ερμηνευτικούς κανόνες, κατέληξε μετά την ανάλυση που προηγήθηκε στο εξής συμπέρασμα:

α. Το ζεύγμα των συμβάσεων του κεντρικού συμβαλλομένου στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας ΛΑΓΗΕ με τους Παραγωγούς αφενός - περιλαμβανομένων των Παραγωγών ΑΠΕ- και τους Προμηθευτές αφετέρου είναι κατά τη νομική τους φύση πωλήσεις των άρθρων 513 επ. ΑΚ με τη μόνη ιδιαιτερότητα ότι η εκπλήρωση της παροχής του πωλητή γίνεται σε τρίτον και από τρίτον (ΑΚ 317 & 417 αντιστοίχως), δηλαδή στους προμηθευτές προκειμένου περί της σύμβασης ΛΑΓΗΕ - Παραγωγών και από τους παραγωγούς προκειμένου περί των συμβάσεων ΛΑΓΗΕ - Προμηθευτών.

β. Υπέχει ιδίαν υποχρέωση ο ΛΑΓΗΕ ως αγοραστής κατά τη Σύμβαση και εκκαθαριστής - κεντρικός συμβαλλόμενος στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας κατά τη σχετική νομοθεσία, να πληρώνει στον Παραγωγό το τίμημα για την πωλούμενη από αυτόν ηλεκτρική ενέργεια που διοχετεύεται στο σύστημα και απορροφάται από τους προμηθευτές για τους πελάτες τους, υπέχοντας αστική ευθύνη για την καθυστερημένη εξόφληση των σχετικών τιμολογίων, οφείλοντας δηλαδή στον Παραγωγό τόκους υπερημερίας από και δια μόνης της παρελεύσεως της τασσόμενης από τη Σύμβαση και τη νομοθεσία εικοσαήμερης προθεσμίας μετά την υποβολή των τιμολογίων, δίχως άλλη ειδοποίηση (όχληση) και ανεξαρτήτως υπαιτιότητας ή άλλων αντιρρήσεων και επιφυλάξεων του ΛΑΓΗΕ.

γ. Την υποχρέωση αυτή του ΛΑΓΗΕ και την αστική του ευθύνη εν γένει, ως οφειλέτη του Παραγωγού, δεν επηρεάζει η οικονομική εξάρτησή του από το Ειδικό Διαχειριστικό Λογαριασμό και η τυχόν αδυναμία του για οποιοδήποτε λόγο να ανακτήσει ακολούθως από εκεί τα ποσά που καταβάλλει στον Παραγωγό.

δ. Ταύτα δε πάντα ανεξαρτήτως του νομικού χαρακτηρισμού της Σύμβασης ως πώλησης (όπως επιγράφεται) γνήσιας του ΑΚ όπως εδώ θεωρείται ή έστω ιδιόρρυθμης, όπως υποστηρίζεται, αποκλεισμένου σε κάθε περίπτωση του χαρακτηρισμού αυτής ως εντολής των άρθρων 713 επ. ΑΚ. Τα ανωτέρω πορίσματα δεν θα επηρέαζε μάλιστα ούτε η τυχόν παντελής απουσία συμβάσεως ΛΑΓΗΕ - Παραγωγού, καθώς οι ανωτέρω υποχρεώσεις του πρώτου και η εν γένει αστική του ευθύνη έναντι του δεύτερου προκύπτουν και ex lege, ιδίως λόγω του ρόλου που επιφυλάσσει η νομοθεσία της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας στον ΛΑΓΗΕ, ως κεντρικό συμβαλλόμενο και εκκαθαριστή των συναλλαγών ΗΕΠ, φέροντα τον πιστωτικό και συναλλακτικό κίνδυνο των ελλειμμάτων τους.